

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ РІВНЯ ДОСТАТНОСТІ ДОХОДІВ

Саєнко О.М.

Донбаська державна машинобудівна академія

Для аналізу фінансової стійкості підприємства запропоновано використовувати економічний показник «рівень достатності доходів», необхідний для ретельного вивчення розподілу доходів у звітному періоді і на основі цього визначення цільової суми прибутку. Виявлені і класифіковані економічні фактори, які впливають на розрахунки цільової суми прибутку підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, рівень достатності доходів, прибуток, економічні фактори.

Постановка проблеми. У сучасній економічній літературі при аналізі господарської діяльності підприємства з метою визначення фінансового стану використовуються у більшості показники, що стосуються активів, прибутку, дебіторської заборгованості, поточних зобов'язань, власного капіталу, позикового капіталу, але про доход незаслужено забули. Але категорія доходів відіграє дуже важливу роль у фінансовій стійкості, хоч і є проміжним результатом діяльності підприємства, тому що саме доход формує необхідний рівень прибутку для самокупності та самофінансування підприємства.

Метою статті є розробка методичного підходу до розрахунку рівня достатності доходів на роздрібно-му підприємстві на основі аналізу показників економічно господарської діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тому при аналізі фінансової діяльності роздрібно-го фармацевтичного підприємства пропонуємо розглянути та ввести в економічний аналіз показник «рівень достатності доходів». Цей показник характеризує чи достатньо доходів, що формується для покриття змінних та постійних витрат, відрахування обов'язкових платежів до бюджету, а саме головне чи достатньо – для формування цільової суми прибутку, яка слугує запорукою безперервного та процвітаючого функціонування підприємства. Цими питаннями займаються такі науковці: Бланк І.А. [1], Посилкіна О.В. [2], Кулішов В.В. [3] та інші.

Виклад основного матеріалу. Цільова сума прибутку – планова сума прибутку, яка забезпечує зв'язок з цілями розвитку підприємства у наступному періоді. Основою даного методу планування є передчасне визначення потреб у власних фінансових ресурсах, що формуються за рахунок прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства. Розрахунок виконується за кожним елементом потреби [1, с. 757].

Виходячи з вищевикладеного, можна зазначити, що доход, достатній для формування цільової суми прибутку – це доход, який повністю покриває змінні та постійні витрати, обов'язкові платежі до бюджету та забезпечує формування цільової суми прибутку.

Тоді рівень достатності доходів роздрібних підприємств з торгівлі фармацевтичними товарами – загальна сума виручки від реалізації та інших позареалізаційних доходів, яка здатна повністю покрити витрати, пов'язані зі здійсненням господарської діяльності, виконати фінансові зобов'язання перед державою та забезпечити формування цільової суми прибутку з метою самофінансування розвитку підприємства в майбутньому періоді.

Для визначення рівня достатності доходів РПТФТ необхідний ретельне вивчення розподілу доходів у звітному періоді, а саме постійних

та змінних витрат, їх коливання у періоді, визначення суми цих витрат, також визначення суми обов'язкових платежів до бюджету. Але найбільш трудомістким є визначення цільової суми прибутку. В економічній літературі існує декілька підходів до визначення цільової суми прибутку, але відрізняються тільки кількісним та якісним складом потреб підприємства у майбутньому періоді.

Розглянемо методологічні аспекти розрахунку цільової суми прибутку запропоновані В.П. Козацьким. Розрахунок цільової суми прибутку за допомогою методу господарського розрахунку здійснюється наступним чином:

1. На основі плану розвитку підприємства розраховується потреба у соціальному та виробничому розвитку (ПСР) та з цієї суми віднімається сума амортизаційних відрахувань.

2. Розраховується питома вага прибутку, яка спрямовується на виробничий та соціальний розвиток (ПВПСР), в сумі прибутку, яка залишається в розпорядженні підприємства, на основі даних за звітний період.

3. Сума чистого прибутку, яка забезпечує можливість фінансування підприємства за рахунок власних засобів (ЧПЗФ), розраховується за наступною формулою:

$$ЧПЗФ = \frac{ПСР \cdot 100}{ПВПСР}, \quad (1)$$

4. Визначається питома вага чистого прибутку (ПВЧП) в сумі балансового прибутку на основі фактичних даних за звітний період.

5. Розраховується сума цільового прибутку (ЦСП), що забезпечує умови фінансування підприємства за власний рахунок, наступним чином:

$$ЦСП = \frac{ЧПЗФ \cdot 100}{ПВЧП}, \quad (2)$$

Метод господарського розрахунку, який спрямований на планування прибутку підприємства, має низку недоліків, а саме цей метод не враховує приріст нематеріальних активів приріст власних оборотних активів, виплат доходів власникам підприємства.

Найбільш повним та деталізованим методом планування цільової суми прибутку є метод «від зворотнього» запропонований І.О. Бланком.

За цим методом найважливішу роль в плануванні цільової суми прибутку є визначення потреби у частині прибутку, що капіталізується, тобто необхідного об'єму фінансових засобів для реалізації інвестиційних можливостей підприємства [1, с. 674].

Основними елементами розрахунку суми прибутку, що капіталізується є:

- приріст виробничих основних засобів;
- приріст нематеріальних активів;
- приріст власних оборотних активів;
- відрахування у резервний фонд.

Наступним кроком до визначення цільової суми прибутку є планування суми прибутку, що передбачається к використанню на цілі споживання, а саме елементами розрахунку цієї суми є:

- виплати доходів власникам підприємства;
- бюджет участі найомних працівників у прибутку;
- бюджет внутрішньої соціальної програми;
- бюджет зовнішньої соціальної програми.

Формула розрахунку доходу РПТФТ, достатнього для формування цільової суми прибутку має такий вигляд:

$$D_{цсп} = C + 3B + PB + ПЗ + Ц_{сп}, \quad (3)$$

де $D_{цсп}$ - дохід РПТФТ, достатній для формування цільової суми прибутку,

C - собівартість продукції або покупна вартість,

$3B$ - змінні витрати,

PB - постійні витрати,

$ПЗ$ - податкові зобов'язання,

$Ц_{сп}$ - цільова сума прибутку.

В даному випадку дохід, достатній для формування цільової суми прибутку буде вимірюватися в абсолютному виразі, тобто в грошовому виразі.

Рівень достатності доходів можна розрахувати шляхом співвідношення планового показника до-

ходу, достатнього для формування цільової суми прибутку зі звітним показником валового доходу підприємства, формулюю це виглядає:

$$РДД = \frac{ВДз}{D_{цсп}}, \quad (4)$$

де РДД - рівень достатності доходів,

ВДз - валовий дохід РПТФТ за звітний період.

В даному випадку якщо показник дорівнює 1, то це означає, що дохід отриманий в звітному періоді достатній для формування цільової суми прибутку.

Якщо цей показник розраховувати у відносних одиницях, а саме у відсотках, то відсоток буде відразу відображати наскільки валового доходу звітного періоду вистачить для формування цільової суми прибутку.

Прикладом аналізу доходу та прибутку може бути коефіцієнт прибутковості, який також відображає фінансові результати, як він діє подивимось нижче.

Аналіз прибутку або чистого доходу підприємства здійснюють за даними фінансового звіту (форма № 2). При цьому надається оцінка виконання плану прибутку (збитку) в цілому і за окремими його видами. Вивчаючи одержані суми

Таблиця 1

Фінансові результати діяльності підприємства за 2010-2014 рр.

Показники	Рік				Відхилення планового показника від фактичного			
	2010		2014		2010		2014	
	За планом	Фактично	За планом	Фактично	Сума	%	Сума	%
1. Валовий прибуток або дохід підприємства	660	580	1100	980	-80	-12,1	-120	10,9
2. Операційні витрати	-260	-240	-450	-420	+20	+7,7	+30	6,6
3. Фінансові результати від операційної діяльності (1 + 2)	400	340	650	560	-60	-15,0	-90	13,8
4. Фінансові результати від інвестиційної діяльності	-	+50	-	-	+50	-	-	-
5. Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (3 + 4)	400	390	650	560	-10	-2,5	-90	13,8
6. Податок на прибуток або податок на додану вартість	120	117	220	196	-3	-2,5	-14	-6,4
7. Фінансові результати від звичайної діяльності (5 - 6) або	280	273	430	364	-7	-25,0	-66	-15,3
8. Надзвичайні доходи і витрати або позареалізаційний дохід	-	-13	-	-	-13	-	-	-
9. Чистий дохід або прибуток підприємства (7 + 8)	280	260	430	364	-20	-7,1	-66	-15,3

Примітка: Раніше прибуток підприємства визначався як чистий дохід [2, с. 363]

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунку впливу факторів на величину валового прибутку або прибутку підприємства на рік, тис. грн.

Показник форми № 2	За звітним у минулому році	Реалізація у звітному році за цінами, собівартістю та структурою минулого року	Фактична реалізація за звітний період, за структурою та собівартістю минулого року	Фактично у звітному періоді
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (рядок 035)	1100	1045*	1243	1243
2. Собівартість реалізованої продукції (рядок 040)	594	564**	671***	663
3. Валовий прибуток (від реалізації товарної продукції) (рядок 050)	506	481	572	580
4. Витрати на 1 грн. реалізованої продукції (2 : 1 цієї табл.), коп.	54	54	54	53,3

Довідка: Обсяг реалізації в незмінних цінах у звітному періоді становив 95% від торішнього.

* $1100 \cdot 0,95 = 1045$ (тис. грн.) ** $594 \cdot 0,95 = 564$ (тис. грн.) *** $1243 \cdot 0,54 = 671$ (тис. грн.)

Таблиця 3

Вихідні дані для розрахунку впливу факторів на валовий прибуток за рік

Показник	За планом	Фактично	Абсолютне відхилення
Реалізація продукції:	800	8 000	+40
тис. грн.	10 000	8 000	-2000
Штук	85	100	+ 15
Ціна за одиницю продукції, грн.	70	75	+5
Собівартість реалізованої одиниці продукції, грн.	15	25	+ 10
Прибуток на одиницю продукції, грн.	150	200	+50
Валовий прибуток			

прибутків за кілька років, треба встановити, яка утворилася тенденція в їх зміні, чи відображає вона зростання ефективності роботи підприємства. У зв'язку з цим слід особливо ретельно дослідити якість прибутку або чистого доходу підприємства. Це поняття характеризує достовірність розрахунку сум прибутків і збитків, що одержує підприємство. В першу чергу таке явище пов'язується з надійністю бухгалтерського обліку на підприємстві та якістю складання балансів і фінансових звітів.

Підприємства можуть за своїм рішенням змінювати обсяги таких видів витрат, як витрати на рекламу, ремонтні роботи, підготовку кадрів. Ці витрати, які можуть значно коливатися залежно від змін фінансової політики підприємства, визначають як дискреційні в управлінні фінансами. Форсоване скорочення таких витрат приводить до одночасного зростання прибутків, проте цей процес справедливо пов'язується із зниженням якості виробництва.

Як приклад, можна навести наступний розподіл фінансообігу торговельного підприємства роздрібною торгівлю (табл. 1).

Аналіз показників співвідношення чистого прибутку й обсягу продажу підприємства за кілька років досить надійно констатує можливі погіршення якості прибутків.

Приклад розрахунку валового прибутку або прибутку підприємства і його аналіз:

- 1) вплив обсягу реалізації товарної продукції;
- 2) вплив зміни цін:

У тому числі:

- а) вплив зміни цін на готову продукцію;
- б) вплив зміни ціна на сировину, напівфабрикати, енергії тощо:

3) вплив собівартості продукції та асортиментно-структурних зрушень;

- 4) загальний вплив усіх факторів.

Таким чином, аналіз виконання плану за прибутком від реалізації товарної продукції починається з розрахунку впливу основних факторів. Для цього потрібно врахувати також відомості про зміну обсягів реалізації товарів в натуральних показниках або в незмінних цінах (табл. 2).

Якщо аналізується прибутковість одного виду реалізованої продукції, то визначають дію лише трьох факторів. Такі розрахунки їхнього впливу рекомендується здійснювати на підставі внутрішньогосподарської інформації, яка до того ж містить планові дані. Вихідну інформацію для розрахунків наведено в табл. 3.

Якщо аналізується прибутковість одного виду реалізованої продукції, то визначають дію лише трьох факторів. Такі розрахунки їхнього впливу рекомендується здійснювати на підставі внутрішньогосподарської інформації, яка до того ж містить планові дані. Вихідну інформацію для розрахунків наведено в табл. 3.

До складу цих фінансових результатів належать численні суми, пов'язані з загальним управлінням підприємством, фінансовими та інвестиційними операціями, а також сумами, що стосуються надзвичайних подій. Під час аналізу доходів і витрат від операційної діяльності необхідно зіставляти фактичні дані з планом (кошторисом) або аналогічними сумами за попередній період. Далі визначають причини їх появи або відхилень. Особливу увагу слід приділити аналізу незапланованих збитків. У більшості випадків ці суми доцільно включати до складу резервів зростання прибутку підприємства. Передусім слід дослідити суми адміністративних витрат і витрат на збут та проаналізувати їх вплив на фінансові результати, що стосуються операційної діяльності підприємства [5, с. 14-16].

Висновки і пропозиції. Таким чином, можна зробити такі висновки: операційні доходи і витрати мають знаходитись в межах кошторису або утворювати прибуток. При відхиленні від позитивних результатів констатують недостатність рентабельності підприємства, що потребує додаткового аналізу і віднайдіння методів поліпшення стану виробництва.

Список літератури:

1. Бланк І. А. Основи фінансового менеджмента. – К., 1999. – Т. 1, 2.
2. Посилкіна О. В. Інноваційно-інвестиційний розвиток фармацевтичного виробництва: проблеми фінансового забезпечення / О. В. Посилкіна; Нац. фармац. акад. України. – Х.: Золоті сторінки: Вид-во НФАУ, 2002. – 526 с.
3. Кулішов В. В. Економіка підприємств: теорія і практика. – К.: Ніка-Центр, 2002. – С. 72-83.
4. Громовик Б. П. Принципи функціонального моделювання фармацевтичних підприємств: Метод. рекомен. / Б. П. Громовик; Львів, нац. мед. ун-т ім. Д. Галицького, Укр. центр наук. мед. інформації та патент.-ліценз. роботи. – Львів, 2005. – 23 с.

Саенко О.Н.

Донбасская государственная машиностроительная академия

АНАЛИЗ ФИНАНСОВОЙ СТОЙКОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ НА ОСНОВЕ УРОВНЯ ДОСТАТОЧНОСТИ ДОХОДОВ

Аннотация

Для анализа финансовой устойчивости предприятия предложено использовать экономический показатель «уровень достаточности доходов», необходимый для тщательного изучения распределения доходов в отчетном периоде и на основе этого определение целевой суммы прибыли. Выявлены и классифицированы экономические факторы, которые влияют на расчет целевой суммы прибыли предприятия.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, уровень достаточности доходов, прибыль, экономические факторы.

Saienko O.N.

Donbass State Machine-Building Academy

THE ANALYSIS OF FINANCIAL STABILITY OF ENTERPRISE ON THE BASIS OF ADEQUACY OF INCOME

Summary

For the analysis of financial sustainability of the enterprise proposed to use the economic indicator «adequacy of income» needed for a thorough study of the distribution of income in the reporting period and on the basis of the target amount of profit. Identification and ranking of economic factors that affect the calculation of the target profit of the enterprise.

Keywords: financial stability, adequacy of income, profit, and economic factors.